

УДК 347.41

Н.Ю. Голубєва,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного процесу,
професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО ВИМОГИ КРЕДИТОРА ЯК РІЗНОВИД МАЙНОВОГО ПРАВА (ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ)

Анотація. Стаття присвячена аналізу права вимоги кредитора як різновиду майнових прав у цивільному праві. Проаналізоване співвідношення термінів «право вимоги» та «майнове право», еволюція та становлення права вимоги кредитора як об'єкту цивільних прав, його ознаки, можливість відчуження.

Ключові слова: зобов'язання, право вимоги, продаж прав вимоги, права кредитора, майнове право.

Суб'єктивне право в зобов'язальних відносинах називають «зобов'язальне право», «право вимоги кредитора» чи «вимога кредитора». Але не слід плутати термін «зобов'язальне право» в об'єктивному сенсі (підгалузь цивільного права) та зобов'язальне право в суб'єктивному сенсі (складова змісту зобов'язального відношення).

Термін «право вимоги» є виправданим, оскільки дозволяє легко ідентифікувати дану категорію прав серед інших майнових прав, але цей термін частіше використовується у смислі не просто суб'єктивного права кредитора, а об'єкта цивільних прав.

У ЦК України застосовуються терміни «право вимоги» та «права кредитора». Перший застосовується переважно в нормах про відступлення права вимоги (ст.ст. 512, 513, 563, 656, 1084 ЦК України). У нормах про суброгацію вживаються терміни «перехід прав кредитора» (ст. 993 ЦК України) та «права кредитора» (ч. 3 ст. 528, ч. 2 ст. 556 ЦК України). Отже право

кредитора дещо ширша категорія, ніж «право вимоги», яке також є правом кредитора.

У цивільному праві разом з терміном «право вимоги» використовується і термін «майнове право».

Виникає питання: в якому співвідношенні знаходяться ці категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про поняття цивільного зобов'язання часто піднімається вченими як при розгляді загальних питань зобов'язального права так і при розгляді окремих зобов'язань: Т.В. Боднар, В.А. Васильєвою, О.В. Дзерою, І.С. Қанзафаровою, В.В. Кулаков, Н.С. Кузнецовою, В.В. Луцем, Р.А. Майдаником тощо. Поняття майнових прав останнім часом досліджувались О. Яворською, С. Шимон.

Метою цієї статті є аналіз права вимоги кредитора як різновиду майнових прав у цивільному праві, як оборотоздатний об'єкт цивільних прав.

Згідно зі ст. 177 ЦК України об'єктами цивільних прав є речі, у

тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права

Тобто майном можуть бути не лише самі речі, але і діяльність, пов'язана з їх створенням або поліпшенням, а також будь-яка інша діяльність, що справляє соціально значимий ефект. Усі перераховані явища об'єднує їх економічна природа — вони є цінностями, яких потребує суспільство, тому їх оборот вимагає відповідного цивільно-правового оформлення [1, с. 22].

Віднесення майнових прав до майна вже не є сьогодні предметом дискусії у вітчизняній цивілістиці.

Наприклад, жодному економістові не прийде в голову ставити питання про те, наскільки обґрунтована наявність у бухгалтерських балансах підприємства графи «дебіторська заборгованість». Остання є таким же активом підприємства, як будівлі, устаткування та ін. [2].

Майнові права як об'єкти цивільних прав у смислові ст. 177 ЦК України — це цивільні права, що виникають стосовно майна. Вони мають економічний зміст, споживчу цінність і можуть бути виражені у грошовій формі [3, с. 189].

Сучасний оборот вже не задовольняє визначення майнових прав тільки як таких, що стосуються речей, наприклад, Ж. Моранд'єр, зазначав, що «назначением имущественных прав является обеспечение в отношениях между людьми пользования материальными вещами в целях поддержания и развития жизни человека» [4, с. 57]. Такий погляд на майнові права вже не зустрічається у сучасній літературі.

Майнові права як об'єкти цивільних прав можуть розглядатися в вузькому і широкому значенні. У першому випадку до майнових прав слід відносити тільки права вимоги [5, с. 18]. Саме з позицій цього погляду

вважають, що в ст. 177 ЦК України термін «майнові права» вживається в значенні «права зобов'язальні», оскільки саме зобов'язальні права є самостійною майновою цінністю.

Однак, поширеним є широке розуміння майнових прав, до яких належать: 1) речові; 2) зобов'язальні (включаючи «корпоративні»); 3) виключні права. Тобто це права на майно, що розуміється в найширшому сенсі цього поняття.

Аналіз ЦК України щодо вживання терміну «права вимоги» дозволяє зробити висновок, що він вживається не як тотожний до терміну «майнове право». Так, у нормах про відступлення права вимоги (ст.ст. 512, 513, 563, 656, 1079, 1084) не вживається термін «майнові права», оскільки тут маються на увазі не взагалі майнові права, а саме права кредитора у зобов'язанні. Це ж стосується і ст. 993 ЦК України, в якій йдеться про перехід права вимоги до страховика (суброгація). Формулювання ст. 656 ЦК України свідчить про виділення з усієї сукупності майнових прав (ч. 2) права вимоги (ч. 3 цієї статті).

Зобов'язальне майнове право має низку ознак, властивих і більш традиційним об'єктам цивільних правовідносин, таким, як речі.

По-перше, оборотоздатне суб'єктивне зобов'язальне право має бути відчужуване, тобто мати можливість їх відділення від особи суб'єкта цивільного права для передачі іншій особі. Наявність цієї ознаки припускає здатність майнових прав відокремитися від свого носія, що дозволяє цим об'єктам вільно функціонувати в цивільному обороті, стосовно них можуть бути укладені договори продажу, дарування, міни тощо.

У відповідності до ч. 1 ст. 178 ЦК України об'єкти цивільних прав можуть

вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої ..., якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи. Тому не можуть стати об'єктами цивільного обороту у сенсі ст. 177 ЦК права на отримання аліментів, права на компенсацію моральної шкоди і інші права, що впливають із зобов'язань особистого характеру. Проте перераховані суб'єктивні права, крім останніх, безумовно, носять майновий характер і можуть бути віднесені до суб'єктивних майнових прав в широкому розумінні.

Але варто враховувати, що майнове право може бути об'єктом цивільного права тільки тоді, коли воно може існувати окремо від нього та має самостійну майнову цінність. Чи мають таку самостійну цінність всі види майнових права (крім прав вимоги, також і речові права та права інтелектуальної власності)?

Наприклад, можуть речові права представляти самостійну майнову цінність окремо від речі, що є об'єктом речового права? Звичайно, не можуть. Об'єктами речового права є річ, що зумовлює безпосередній зв'язок між річчю і власником, тому відчуженню підлягає сама річ разом із майновим правом, передача окремо майнового права без речі на має цінності для особи, що набуває таке право.

Право користування житлом членів сім'ї власника належить до прав на чужі речі. Тому, будучи майновим правом, воно все одно не може бути об'єктом зобов'язання. В рівній мірі не підлягає продажу і таке майнове право, як право користування річчю впродовж терміну набувальної давності (ст. 344 ЦК України), оскільки характер цього права підтверджує речовість відносин, що виникають при цьому [6, с. 20].

Виключні права на відміну від речових прав, що мають своїм об'єктом конкретну річ (предмет матеріального світу), мають справу з ідеальними об'єктами, відчуження яких можливе тільки за допомогою відчуження відповідних — виключних прав [7, с. 84-98]. Виключні права (права інтелектуальної власності) на результати творчої діяльності можуть бути предметом купівлі-продажу у випадках, коли це не суперечить природі таких прав і не заборонене спеціальним нормативним актом [8, с. 13].

На відміну від речових і виключних майнових прав зобов'язальне майнове право передбачає, що кредитор пов'язаний з майновим благом не прямо, а побічно — через дії боржника, які якраз і забезпечують можливість автономного відчуження правовласником належного йому права вимоги.

По-друге, майнові права як об'єкти обороту повинні мати економічну цінність, тобто мають бути придатні до відшкодувального обміну, в силу чого вони повинні мати певну цінність.

Ця ознака побічно є присутньою в ЦК України. На підставі тлумачення ч. 2 ст. 115 ЦК України, яка свідчить, що вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

На думку Г.Ф. Шершеневича, відносини є майновими настільки, наскільки можуть бути оцінені в грошах, що і виступило критерієм їх відмежування від відносин особистих [9, с. 94-95]. Стосовно зобов'язальних прав як об'єктів цивільних прав слушно зауважує Д.І. Мейер, що об'єктом цивільних прав слід визнавати не абстрактне право, а чужу дію, що оформляється за допомогою права. Покупець отри-

мує у власність річ після того, як в межах зобов'язальної конструкції набуває права на чужу дію за допомогою індивідуалізації його в якості вимоги (боргу) і реалізує його в системі зобов'язання. В цьому випадку об'єкт права не матеріалізований, але матеріальний, оскільки подібна вимога завжди може бути оцінена, виражена в грошах, і, отже, об'єкт права — майно, а саме право має майновий характер [10, с. 227].

Відсутність першої ознаки (оборотоздатності) тягне визнання таких прав не придатними до обороту, відсутність другої ознаки (економічної цінності) виключає такі права зі сфери цивільного обороту, тобто такі права взагалі або не мають цінності, або ці права є цінністю, але немайнову [11].

За влучним висловом В.В. Байбак, майнова цінність зобов'язальних прав поступово зробила їх повноправними об'єктами цивільного обороту. Згідно потребам економіки еволюція юридичної думки по відношенню до «рухливості» зобов'язань також йшла у напрямі поступового підвищення оборотоздатності прав (вимог): від римського принципу суворо особистого характеру зобов'язань шляхом створення спеціальних правових механізмів, що опосередковують активне включення зобов'язальних прав (вимог) в оборот [12, с. 7].

Бачимо, що ці дві ознаки майнових прав до об'єктів цивільних правовідносин, оборотоздатність та економічна цінність, тісно взаємозалежні одна від одної. Але, не зважаючи на віднесення законодавцем майнових прав до самостійних об'єктів цивільного права, деякі вчені заперечують віднесення права до об'єктів цивільних правовідносин, та й взагалі віднесення майнових прав до об'єктів цивільних прав, тому проблема виникнення так

званого «права на право», є предметом тривалої дискусії.

Буквальне тлумачення ст. 177 ЦК України дає змогу зробити висновок про можливість встановлення «права на право», тобто визнання суб'єктивного права об'єктом іншого суб'єктивного права. Таким чином, проблема юридичного оформлення залучення до цивільного обороту суб'єктивних прав вимагає додаткового дослідження.

Вважають, що віднесення майнових прав до об'єктів цивільних прав привело до появи правового парадоксу, який обговорюються цивілістами вже впродовж декількох століть, але і досі не знайшов свого однозначного рішення. Логіка матеріального світу свідчить, що майнове право, будучи інструментом суб'єкта (тобто мірою його можливої поведінки), не може бути одночасно і тим об'єктом, на який суб'єкт чинить дію [2]. Цивілісти зазначають, зміст правовідношення (яким є суб'єктивні права і обов'язки його учасників) не може бути в той же час і об'єктом, хоч би і іншого правовідношення [13, с. 15; 14, с. 54].

Але, право вимоги залишається суб'єктивним правом кредитора в одному зобов'язанні, при цьому нічого не заважає йому бути об'єктом у зовсім іншому зобов'язанні. Майнове право може розглядатися в якості об'єкту, що правоможність вимоги є носієм функції розпорядження чужою поведінкою, тобто кредитор може розпоряджатися чужими діями боржника як своїми, як об'єктом свого права. Таким чином, право виступає самостійним благом, як «право на чужі дії».

Але логічні перешкоди для розгляду в якості «безтілесних речей» як абсолютних (виключних), так і зобов'язальних прав відсутні [15, с. 15]. Р. Саватьє підкреслював, що «обязательственные требования — это

право одного или нескольких определенных лиц получить имущество благо от одного или нескольких других определенных лиц. Это право само по себе составляет бестелесное имущество, передаваемое, возникающее либо из свободного волеизъявления должника, либо из его обязанности возместить причиненный им ущерб» [16, с. 94].

Тобто право вимоги саме стає об'єктом правовідносин чи, як його називає автор, безтілесним майном.

З приводу застосування терміну «безтілесне майно», зазначимо, що використання в ЦК спеціального терміну «майнові права» для позначення оборотних прав є прогресивним кроком для цивільного законодавства. А наявні в літературі міркування про тілесні і безтілесні речі, наявне і боргове майно з юридико-технічної точки зору менш вдалі. Ці терміни швидше наближені до образних виразів, ніж до точних і науково обґрунтованих категорій [17, с. 67-102].

Яким чином право вимоги (чи більш широка категорія — майнове право) стає об'єктом права? К. Побеноносцев підкреслював, що право за зобов'язанням представляється як щось, що має здійснитися в майбутньому. Але в той же час воно з хвилини виникнення свого саме по собі існує, входить до складу майна, воно як право є річчю (тут автор, думаємо, висловлюється образно, не у буквальному значенні), що належить кредиторів (*res incorporalis*), може служити предметом обороту — за допомогою переходу і передачі [18].

П.П. Цитович пояснює процес відокремлення боргів тим, що зобов'язання перетворюється на борг, для свого кредитора воно стає борговим майном [19, с. 199]. Слушно ілюструє перетворення права вимоги кредитора у

зобов'язанні у об'єкт правовідносин Л.А. Чеговадзе: «Стало быть, долг обязанного лица и требование правоможного — это соответственно пассив и актив их имуществ, а значит, тоже имущество (отрицательного или положительного свойства)» [1, с. 22].

Однак, в літературі заперечується визнання майнових прав об'єктом цивільних прав, оскільки є безглуздим словосполучення «право як об'єкт права», право вимоги не може бути об'єктом правовідношення, оскільки є елементом його змісту. Якщо раптом виникає ситуація, що майнове право стало об'єктом права іншої особи, то йдеться про зміну суб'єкта правовідношення. По суті, якщо говорять про передачу речового права — має місце передача речі, а якщо про передачу права вимоги — зміна особи в зобов'язанні [20, с. 10].

Остання теза вірна, але вона не спростовує тезу про те, що майнові права є об'єктами прав. Так, для того щоб здійснилась зміна осіб у зобов'язанні необхідно вчинити відповідний правочин (відступлення права вимоги), який відбувається на виконання договору купівлі-продажу майнового права, предметом якого виступить майнове право.

Не можна говорити, що право вимоги не може бути благом, оскільки за його допомогою не можна задовольнити конкретні потреби людини, але з його допомогою можна цього блага добитися від іншої особи. Це останнє (можливість набути благо через дії іншої особи) хіба не є саме по собі благом (право на чужу дію)?

Щодо думки, що право вимоги не може бути об'єктом правовідношення, оскільки є елементом його змісту, варто вказати, що це питання вже отримало відповідь у літературі. Вважається, що право буде змістом

правовідношення, якщо йдеться про право учасника того ж правовідношення, об'єкт якого ми визначаємо, але якщо суб'єкт цього правовідношення набуває права учасника іншого правовідношення, то ці чужі для названого суб'єкта права стають не змістом, а об'єктом його суб'єктивного права. На стадії придбання певного суб'єктивного права, що належить іншій особі, таке право служить благом для набувача, тобто об'єктом правовідношення (суб'єктивного права набувача), у рамках якого здійснюється передача (перехід) права. На стадії ж реалізації цього права, його здійснення, воно стає змістом правовідношення, у рамках якого воно реалізується, здійснюється. Об'єктом цього другого правовідношення буде те благо, яке набуває правовласник і яким він може користуватися і розпоряджатися [21, с. 41].

Підтвердження того, що майнові права наділяються здатністю виступати об'єктами цивільних прав є те, що подібне майно грає роль об'єкту оподаткування, відповідно до ст. 22 Податкового кодексу України. У ст. 191 ЦК України чітко вказано, що «до складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи ... права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом» (ч. 2).

Згідно зі ст. 190 ЦК України майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Частина 2 цієї статті передбачає, що «майнові права є неспоживною річчю. Майнові права визнаються речовими правами». Але в ній закладена велика теоретична помилка, оскільки майнові

права відповідно до прийнятої класифікації, можуть бути речовими (вони мають своїм об'єктом річ і, наприклад, не можуть бути передані за договором купівлі продажу без речі, відчуженню підлягає сама річ), виключними (їх об'єктом є ідеальні об'єкти, які самі по собі не можуть бути передані за договором, а передачі підлягають виключні права) та зобов'язальними (права вимоги, наприклад, право оренди, що може бути самостійними об'єктом цивільних прав).

На сьогодні широко у літературі обговорюється питання виникнення права власності на майнове право (на «безтілесні речі»), зокрема зобов'язальне право (у суб'єктивному сенсі). Наприклад, якщо предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права, то у покупця може виникнути право власності на майнове право.

В деяких законодавствах також прямо йдеться про виникнення права власності на зобов'язальне право. Так, ЦК штату Каліфорнія у § 655 під назвою «Речі, здатні бути об'єктом власності» вказує, що *власність може бути встановлена на будь-яку неживу річ, що піддається привласненню або ручній передачі; на усіх домашніх тварин: на усі зобов'язання...*» (курсив мій — Н.Г.). При цьому у § 953 застосовується термін «речове право вимоги», яке полягає в праві вимагати через суд сплати грошей або видачі рухомого майна. А виникає це речове право вимоги, в тому числі, й із зобов'язання (§ 954). У § 1458 вказано, що право, що виникає із зобов'язання, *складає майно особи*, якій це право належить, і може передаватися, як і всяке майно.

Вказаний законодавчий акт прямо і недвозначно відносить право вимоги не тільки до майна та об'єкту цивільних

права, а прямо називає його об'єктом права власності.

Вихід з цього положення (виникнення конструкції «право на право») був запропонований Д. Мейером, який вважав, що в подібних ситуаціях об'єктом цивільних прав слід визнавати не абстрактне право, а чужу дію, що оформляється за допомогою права. У такому разі покупець набуде у власність чужу дію за допомогою прав вимоги такої [10, с. 227]. Цю думку підтримують сучасні вчені.

Тези Д.І. Мейера та його послідовників викликають заперечення. Так, не можна вважати об'єктом цивільних чужу дію або надання, що виступає об'єктом зобов'язального права. Надання не може бути відчужене, надання — це дія, яка тільки буде виконана, коли наступить строк виконання чи у зв'язку із пред'явленням вимоги. Її (дію) продати чи передати не можна. Продати можна право вимагати здійснення дії.

Якщо вважати об'єктом права дії боржника, які одночасно є об'єктом самого майнового права, то незрозуміло, як можна передати щось, що і ще не належить кредиторіві (дії будуть вчинені в рамках іншого зобов'язання в майбутньому), можна тільки зобов'язатися щось передати у майбутньому (як це відбувається при купівлі-продажу «майбутніх» речей). Як «перенести» дії боржника із одного зобов'язання в інше, якщо і об'єктом зобов'язання є дії боржника, і об'єктом «переносу» (продажу майнового права) є ті ж самі дії. Звісно, така конструкція не зовсім вдала. Об'єктом права є не дії боржника, а об'єктом права є право на чужі дії. Оборотоzдатним об'єктом цивільних прав є право (майнове) на чужу дію, яке передається від однієї особи до іншої за допомогою фікції, оскільки не можна передати

окремо взяте суб'єктивне право з рук в руки як яку-небудь матеріальну річ.

Тут маємо відповіді на питання про правомірність використання договору купівлі-продажу для регулювання відносин з переходу майнових прав. Думаємо, що законодавець дає на нього, напевне, очевидну відповідь. Так, у ст. 656 ЦК України йдеться про те, що предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права і до нього застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не впливає із змісту або характеру цих прав (ч. 2). У відповідності до ч. 3 вказаної статті «предметом договору купівлі-продажу може бути право вимоги, якщо вимога не має особистого характеру. До договору купівлі-продажу права вимоги застосовуються положення про відступлення права вимоги, якщо інше не встановлено договором або законом».

Тобто майнові права, відповідно до ст. 656 ЦК України, прирівняні до товару. При цьому, законодавець вказує, що до договору купівлі-продажу права вимоги застосовуються положення про відступлення права вимоги.

Слова Д.І. Мейера (відносно того, що тільки у переносному розумінні можна говорити про купівлю і продаж права, в юридичному сенсі — це тільки передача, поступка права, у зв'язку з чим визначення законодавства про купівлю-продаж не можуть, безумовно, застосовуватися до поступки права за зобов'язанням, оскільки вони мають на увазі перехід права власності на речі, а не перехід права на чужу дію [10, с. 452]) тільки частково будуть відповідати сучасному цивільному праву: на сьогодні ЦК України прямо говорить про купівлю-продаж прав вимоги (не особистих), хоч і з посиланням до норм про відступлення права вимоги.

Важливість норм про відступлення права вимоги при купівлі-продажу прав вимоги не можна переоцінити. Оскільки право вимоги за своїми властивостями дуже відрізняється від об'єкту права власності (його не можна вручити, здати перевізникові або органам зв'язку для відправки), фізична передача прав неможлива, можлива лише їх юридична передача.

Тобто, без цесії продаж прав вимоги не мислиться взагалі. Тому в багатьох нормативно-правових актах не вживається термін «продаж прав вимоги». Так, у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», у ст. 44 під назвою «*Продаж* майна банкрута» (виділення моє — *Н.Г.*), поряд з нормами про продаж різних видів майна, в тому числі цінних паперів, є норма (ч. 6) про уступку вимог банкрута, яка здійснюється в порядку, передбаченому цивільним законодавством України, за згодою комітету кредиторів.

Тобто, якщо все інше майно банкрута «продається», права вимоги — «відступаються» за вказаним законом. В світлі норм ЦК України, таке положення неточне (не можна сказати, що зовсім вже невірне, оскільки відступлення права вимоги відбувається при продажу прав вимоги) і має бути уточнене.

Тому, всяке відшкодувальне відступлення майнових прав (цесія) є їх продажем, а правила, що регулюють перехід прав кредитора, і зокрема поступку вимоги, відбивають зміст і характер відповідних майнових прав і тому підлягають пріоритетному (по відношенню до загальних положень про купівлю-продаж товарів) застосуванню [22, с. 265].

Договір купівлі-продажу права вимоги виступає підставою цесії, такою

ж підставою може бути і договір факторингу. Маємо зробити висновок, що договір купівлі — продажу або будь-який інший договір про передачу майнових прав слід розглядати, як підставу відступлення права вимоги (цесії).

Відступлення права вимоги є усього лише актом передачі права, і обов'язково здійснюється на підставі якого-небудь договору: купівлі-продажу, міни, дарування та ін.

Висновки. Виокремлення права вимоги у об'єкт права здійснилось у законодавстві поступово. А дискусія про можливість виділення права вимоги в числі об'єктів суб'єктивних цивільних прав — про існування прав на права — активно ведеться і сьогодні. Майнове право як об'єкт цивільного обороту є благом нематеріального характеру. При цьому необхідно врахувати, що це поняття застосовується для позначення зобов'язальних та прав інтелектуальної власності. Речові права виступають тільки як елемент змісту правовідношення, оскільки не можуть виступати в обороті самостійно, а йдуть за річчю.

Зобов'язальне майнове право (право вимоги) у якості об'єкту цивільних правовідносин, має наступні ознаки: по-перше, має бути відчужуване, тобто мати можливість їх відділення від особи суб'єкта цивільного права для передачі іншій особі; по-друге, права вимоги як об'єкти обороту повинні мати економічну цінність, тобто бути придатні до відшкодувального обміну.

Договір купівлі — продажу або будь-який інший договір про передачу майнових прав слід розглядати, як підставу відступлення права вимоги (цесії). Відступлення права вимоги (цесія) є усього лише актом передачі права, і обов'язково здійснюється на підставі договору.

Віднесення майнових прав до об'єктів цивільних прав, а також характеристика їх як різновиду майна, є поширеною як в законодавстві, так і в доктрині багатьох цивільно-правових

систем. Такі законодавчі рішення фактично ведуть до стрімкого розвитку активного обороту майнових прав, а останній сприяє розвитку в державі ринкових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чеговадзе Л.А. К дискуссии о природе имущественного права / Л.А. Чеговадзе // Законодательство. — 2003. — № 11. — С. 21-30.
2. Галинская Ю. Права требования как объекты гражданских прав. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.zakon.kz/94138-prava-trebovanija-kak-objekty.html>
3. Цивільний кодекс України : науково-практ. комент. — [6-е вид.] / За ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. — Х. : Одиссей, 2009. — 1200 с.
4. Морандьер Л.Ж. Гражданское право Франции / Л.Ж. Морандьер. — [пер. с фр. и вступительная статья Е.А. Флейшиц]. — Том 1. — М. : Изд-во иностранной лит., 1958. — С. 57
5. Насонов А.М. Рынок долговых обязательств в современных условиях / А.М. Насонов // Современное право. — 2003. — № 1. — 742 с.
6. Порошков В. Специфика имущественных прав // Российская юстиция. — 2000. — № 5. — С. 15-20.
7. Ровный В.В. Продажа имущественных прав : Обращаясь к правилу п. 4 ст. 454 ГК РФ / В.В. Ровный // Правоведение. — 2003. — № 1. — С. 84-98.
8. Гражданское право : в 3-х т. : Т. 2. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. — М. : Велби, 2003. — 784 с.
9. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права. Т. 2 / Г.Ф. Шершеневич. — М. : Статут, 2005. — 462 с. (Классика российской цивилистики.)
10. Мейер Д.И. Русское гражданское право : в 2-х ч. Часть 1. [по испр. и доп. 8-му изд. — СПб., 1902 г.]. — М. : Статут (в серии «Классика российской цивилистики»), 1997. — 420 с.
11. Джабаева А.С. Имущественное право как объект гражданского оборота / А.С. Джабаева // Сибирский юридический вестник. — 2003. — № 3. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1138745>
12. Байбак В.В. Обязательственное требование как объект гражданского оборота / В.В. Байбак. — М. : Статут, 2005. — 220 с.
13. Белов В.А. Сингулярное правопреемство в обязательстве: Опыт исторического исследования, теоретической и догматической конструкции и обобщения российской судебной практики / В.А. Белов. — М. : Юринфор, 2000. — 316 с.
14. Кулаков В.В. Обязательство и осложнения его структуры в гражданском праве России : моногр. / В.В. Кулаков. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Волтерс Клувер, 2010. — 256 с.
15. Трофименко А.В. Проблемы теории нематериальных объектов (гражданско-правовой аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / А.В. Трофименко. — М., 1999. — 22 с.
16. Саватье Р. Теория обязательств: юридический и экономический очерк / Р. Саватье ; [пер. с франц. и вступит. статья Р. О. Халфиной]. — М. : Прогресс, 1972. — 440 с.
17. Туктаров Ю.Е. Имущественные права как объекты гражданского оборота / Ю.Е. Туктаров // Актуальные проблемы гражданского права.— 2003. — Вып.6. — С. 67-102.
18. Победоносцев К. Курс гражданского права. Ч. 3. Договоры и обязательства / К. Победоносцев. — СПб. : Суходальская типография, 1896. — 620 с.
19. Цитович П.П. Очерк основных понятий торгового права / П.П. Цитович. — Киев : Тип. И. Н. Кушнорева и Ко, 1886. — 214 с.
20. Кулаков В.В. Имущественные права и ценные бумаги как объекты обязательства: проблемы применения юридической фикции / В.В. Кулаков / В.В. Кулаков // Законодательство : Право для бизнеса. — 2009. — № 9. — С. 9-16.

21. Басин Ю.Г. Блага и права как объекты гражданских правоотношений по казахстанскому законодательству : матер. международной научно-практической конференции (в рамках ежегодных цивилистических чтений), 25-26 сентября 2003 г. / Юрий Григорьевич Басин. — Алматы : КазГЮУ, 2004. — С. 40-42.

22. Брагинский М.И. Договорное право. Кн. 2 : Договоры о передаче имущества / М.И. Брагинский, В.В. Витрянский. — М. : Статут, 2000. — 800 с.

Голубева Н.Ю.

Право требования кредитора как разновидность имущественного права (объект гражданских прав).

Аннотация. Статья посвящена анализу права требования кредитора как разновидности имущественных прав в гражданском праве. Проанализировано соотношение терминов «право требования» и «имущественное право», эволюция и становление права требования кредитора как объекта гражданских прав, его признаки, возможность отчуждения.

Ключевые слова: обязательство, право требования, продажа прав требования, права кредитора, имущественное право

N. Golubeva

The right of the creditor's claim as a kind of proprietary right (the object of civil rights).

Summary. The article is devoted to the analysis of the right of the creditor's claim as a kind of proprietary right in civil law. The correlation of the terms «right of claim» and «proprietary right» is analyzed, as well as the evolution and formation of the right of the creditor's claim as an object of civil rights, its features, the possibility of alienation.

Keywords: obligation, right of claim, selling of rights of claim, rights of creditor, proprietary right.

